

UZ TEKST II VAT. SABORA O RATU I MIRU

»Inter arma silent leges — silent musae«. Priznajmo, oko nas se zveket oružja ne čuje. Imamo dovoljno mira da u svjetlu Božjeg zakona uzmogremo pogledati u lice bolnoj istini o ratu te uvidjeti bezuslovnu potrebu da se rat nastoji izbjeći. Dok, dakle, oružje šuti, a zakoni su na snazi te se čuju pjesme, lakše nam je uvidjeti strahotu rata i cijenu mira. S tog će gledišta i mir koji nas okružuje za nas postati plodnosnim. Otkupit ćemo vrijeme. Iskoristit ćemo primljenu milost mira.

Ipak, Izaijina vizija mira, kada mač neće izlaziti iz korica, niti će biti vojne službe (Iz 2,4), ni danas nije potpuna zbiljnost. Ratuje se, iako daleko od nas. A strah od rata potresa i našim dušama. Voljeli bismo da nas ni avet straha od rata ne spopada. I mi, kao što i sva bića, čeznemo za mirom. Pred nekim brončanim spomenikom ratnika rekao je August Berbier: »Taj brončani spomenik majke ne gledaju.« One ne vole ni rata ni ratnih spomenika. Previše ih stoji. A ne voli ga nijedan pošten čovjek, jer rat svakoga mnogo stoji.

Ima pisaca koji ističu kako je zadnjih dana Sabora došlo do nekih incidenata. Dakako, incidenata svoje vrsti. Jedan od tih incidenata odnosi se na tekst o ratu i miru koji se nalazi u konstituciji *Gaudium et spes*.¹ Novinari su našli prikladnu građu za senzacionalne naslove, a neki su prisutni iskoristili prigodu da dadu oduška neraspoloženju prema onima koji su taj incident izazvali. Izazvala ga je jedna grupa s kard. Spellmannom na čelu, a dosta temperamentno su reagirali Francuži.

¹ Isto se dogodilo u pitanju ženidbe i obitelji. U studenome godine 1965. papin tajnik u ime sv. Oca izjavljuje u saborskoj dvorani da je potrebno da se tekst u pitanju ženidbe i obitelji izriječkom pozove na nauku Pija XI u **Casti connubii** i Pija XII u govoru primateljama, da se na taj način naglasi kontinuitet naučavanja u predmetu. I neka se izriječkom osudi ambikoncepcionizam, kako je to učinio Pio XI. I, konačno, neka se istakne vrijednost bračne spolne čistoće.

² *Etudes*, veljača 1966, str. 220.

Nikakvo čudo da se nije moglo tako glatko prijeći preko pitanja o ratu i miru. Radi se o nekoj vrsti eksplozivnog pitanja. Pitanje rata izaziva neku uzbunu u svačijoj savjesti, jer je strah od rata ukorijenjen u nagonu za samoodržanjem. Tangira neposredno osjećaje. S naučne pak strane neposredno uskače u kat. društvenu nauku, bolje reći u moral.

Shvatljivo je što je došlo do nekog reagiranja i s gledišta metodologije. Nije lako naći pravi put, metodu, suvremeni jezik tako da nitko ne bude »pogođen«. Prijeći u retoriku, upotrijebiti tragični ili triumfalistički ton je lako, ali to nije ozbiljno ni dolično za najviši forum Crkve. A k tome još, shvatljivo je, nije lako da se slože učeni. Među njima se lako obistini ona: *Quot capita sententiae*. Svi znadu misliti.

U generalnim crtama možemo reći ovako: neki su zahtijevali da se rat svečano proglasi van zakona, tj. oni koji bi ga izazvali ne bi uživali nikakve zaštite međunarodnog prava, a protiv njih bi se mogle poduzeti sve mjere strogosti. Još brojniji bili su oni koji su tražili da se bezuvjetno osudi barem ABC rat ili atomsko oružje. Vrlo teško je bilo izći iz tog škrupca.

Izlazak iz situacije nalazi se u prvoj sekciji pete glave spomenute konstitucije, od br. 77—83, a u daljnjim brojevima iznosi se nauka o sredstvima za izgradnju međunarodne zajednice u duhu mira i suradnje. I tekst je pred nama. On mora ući u sve nas. Iz nas u druge, da ga čuje i usvoji sav svijet. Toga moramo biti svjesni. Neka nas nauči iskustvo povijesti. Kada je Lav XIII pozivao ondašnju dominantnu klasu, individualističke kapitaliste da ne otvrdnu na njegov glas, nego da iskreno prionu za rješavanje socijalnog pitanja, oni su ostali kao pred glasom u pustinji. Danas još odjekuju njegove riječi, ali se osjećaju i posljedice oglušenja ondašnjih krugova koji su bili pozvani da saslušaju i usvoje očinske papine riječi.

Jesmo li u sličnoj situaciji? Jesmo. Današnja ratna tehnika raspolaze apokaliptičkim snagama rušenja. Ne samo svaki katolik nego svaki iskreni ljubitelj čovječanstva mora željeti i nastojati da nauka II vat. sabora postane normom, kategoričkim imperativom za otklanjanje rata i za stvaranje mira u svijetu.

SUZBIJATI RAT

Stati na put ratu! Sredstva do sada upotrijebljena nijesu potpuno efikasna. Ni pravo jačega, ni ravnoteža sila, ni velika dvojica ili trojica nijesu u stanju umiriti svijet, jer sila uvijek samo prebacuje pitanje, a ne rješava ga. Ako išta solidna i trajna očekujemo od čovjeka, to može biti ono što izvire iz njegove nutrine.

Potrebno je naći nešto što veže sve ljude bez razlike rase, boje, vjere, kulture. Omogućiti dijalog i aktivnu suradnju između svih naroda. Naravni moralni zakon mogao bi poslužiti kao platforma da se nađe zajednički jezik za sve narode. Kod Tobije u St. zavjetu nalazim negativno formuliran osnovni princip toga zakona: »Što ne želiš da drugi tebi učini,

pazi da ti ne učiniš drugomu« (Tob 4, 16), a u Novom zavjetu formuliran je u pozitivnoj formi: »Sve što želite da ljudi čine vama to činite i vi njima.« (Mt 7, 12; Lk 6, 31). Recimo da je to zakon s područja pravедnosti, ali on uskače izravno u područje ljubavi, stoga i Sv. pismo govori da se u tom zakonu, kao i u zakonu ljubavi, sastoji Zakon i proroci.

Ideje, nauka, savjeti, poticaji — to je oružje Crkve. U svjetlu spomenutog zakona pravde i ljubavi Sabor osuđuje genocid. Osuđuje one koji žele podvrći pod svoju vlast druge narode, jer oni zacijelo ne bi željeli da njih drugi podvrgnu. Sabor govori da vladajućoj stranci nije sve dopušteno. Kao da hoće reći: neka se sjeti da se kolo sreće ne prestaje vrtjeti, pa ono što je gore sutra može biti dolje. S tog gledišta Sabor uzdiže hvalama one jake duhove koji su imali snage da za vrijeme rata ne slušaju protuprirodne zapovijedi vladajuće klase. A isti zakon bio bi sposoban da i za vrijeme rata olakša teret rata, jer taj zakon traži da se poštuju međunarodne konvencije u vođenju rata, da se ratujuće države drže pravila humanosti itd. Poštujući zakon pravde i ljubavi i za vrijeme rata, može se reći da se radi za sigurnost i slobodu naroda te se daje prinos učvršćenju mira.

a) Jedna opaska in margine. Radi se doista o novosti u tekstu, i to danas u br. 79, a u nacrtu teksta od 28. V 1965. u br. 101. U tom prednacrtu definitivnog teksta predlagalo se da se usvoji gledište onih koji smatraju da u savjesti ne mogu ratovati, drugim riječima, da pojedinci koji u savjesti ne smatraju rat opravdanim ne budu prisiljeni ući u rat. Na to se tekst pozivao u ime slobode savjesti.

U svojim opaskama na taj prednacrt nalazim da sam ga kritizirao. Pozvao sam se na dužnost svakog građanina da sluša zakonitu vlast i, još više, da bude spreman položiti za domovinu i svoj život. Promišljao sam kako bi usvajanje toga teksta za mnoge države značilo poticati podanike na uzbunu. Zato sam predlago da se tekst ili promijeni, ili jednostavno da se o pitanju ništa ne govori.

Pitam sebe: čemu pokretati to pitanje? Za katolike pitanje je jasno. Ako zakonita vlast u skrajnim slučajevima traži od građana žrtvu za domovinu, oni su dužni odazvati se naredbi. Katolik se ne smije pozivati na svoju savjest te otkazati posluš da brani domovinu, jer braneci domovinu i sebe i svoje brani.³ Ova se istina za katolika nadovezuje na opću istinu o ljubavi prema domovini. Rekao bi energično Lav XIII da po naravnom pravu građanin »vel mortem pro patria oppetere non dubitet.«⁴

Ostaje sumnja da je Sabor htio pokrenuti pitanje s drugih razloga. Poznato je da ima nekih sekta, kvakera, koji otklanjaju dužnost služenja u vojsci. Ne mislim da je ta mala sekta uvjetovala uvrštavanje teksta o pitanju. Ali sam uvjeren da je Sabor htio naglasiti dužnost vlastodržaca da se osvrću i na savjest podanika. Poziva ih da i u tom slučaju iskoriste snage pojedinaca, ako ne u ratovanju, ono barem na drugim sektorima, u pozadini, u bolničarskoj službi i sl.

Ali, tekst je doista i promijenjen. U tekstu, kakav danas imamo, pozivaju se vlasti da u pitanju »humaniter provideant«, recimo, da te po-

³ Pio XII, u izdanju Savignat—Utz—Grogner br. 4534.

⁴ Lav XIII u *Sapientiae christianae* od 10. I 1890.

jedince uposle za dobro zajednice na drugi način. Niti Sabor govori apodiktički, više nekako bojažljivo, naime: »Aequum videtur« — izgleda da bi bilo pošteno da zakoni na humani način odrede kako će postupati s tim pojedincima.

Uostalom, ni s takvom nijansom ne može se reći da je nauka išla naprijed, jer u praksi će ostati i dalje isto, zakoni se ne osvrću na pogrešno formiranu savjest. Osobna savjest mora se formirati u skladu s objektivnim normama, s višim zakonima. »De internis non iudicat praetor« — civilna vlast nije dužna osvrutati se na osobnu, skrovitu savjest, na ono što u sebi misli pojedinac o tom pitanju. Nije dužna, jer je po snijedi stroga dužnost svakog građanina da brani domovinu, a na pojedinca ne spada meritorno donositi sud o ispravnosti postupka sa strane vlasti.

b) Druga opaska odnosi se na gledište Sabora u pitanju zakonitosti oružane obrane za svaku državu napose. Činjenica je da pogibelj rata u današnjoj međunarodnoj situaciji nije potpuno uklonjena. Međunarodni forumi nemaju dovoljno efikasne moći da ratove spriječe. U talkvoj situaciji »ius legitimae defensionis guberniis denegari non poterit«. To je, uostalom, izričita i poznata nauka Pija XII.⁵ To je nauka svake zdrave moralke i sociologije. Rekao bi Lacordaire da je svaki rat za oslobođenje posvećen, svaki rat za potlačivanje proklet. Ali, iz ove činjenice da Sabor priznaje zakonitost obrane svakoj državi još manje se vidi logičnost onih koji su predlagali da Sabor uzme u obranu one koji po svojoj osobnoj savjesti odbijaju ići u rat. Ako se priznaje da država zakonito može sebe braniti, u isto vrijeme se ukazuje na to da su podanici dužni slušati i latiti se oružja za obranu domovine.

Sabor priznaje pravo zakonite obrane. To je činjenica. I ne može biti drukčije. Ide utrtim putem. Dopusšteno je silu silom otjerati, razumije se: primjerenom silom ili, kako su stari govorili: »cum moderamine inculpatae tutelae.« Time nam se otvara put da odgovorimo na daljnji upit:

ŠTO O TOTALNOM RATU?

Prvo pitanje: da li Sabor naučava da država može u svrhu obrane upotrijebiti ABC rat ili atomski rat? Pio XII je naučavao⁶ da se u skrajnim slučajevima napadnuta država može braniti i tim oružjem. On veli doslovce: »I takva samoobrana može biti dopuštena ako je posrijedi očita nepravda, skrajno teška i na drugi način neizbježiva.«⁷ Ako je, dakle, jedini izlaz obrane u atomskom ratu kao odgovor na istovrsni napad, ili najveća i neizbježiva potreba, upotreba tog oružja predstavlja zakonitu obranu, ona je u granicama primjerene obrane.

Drugo pitanje: da li je Sabor usvojio prijedlog nekih da se atomsko oružje u sebi osudi? Ne zaboravimo da su neki katolički sociolozi i prije

⁵ Pio XII br. 457, 4533, 6359.

⁶ Isti, br. 2411.

⁷ Isti, br. 2411, 4533.

Sabora zastupali mišljenje da upravo zbog atomskog rata danas nema više opravdanja vođenja rata. Oni su zstupali mišljenje da svi tradicionalni razlozi za opravdanost rata danas padaju. Smatram da je njihovo razglabanje neosnovano, kako sam pokazao u posebnom članku »La moralità della guerra secondo S. Tommaso« u »Sapienza«, u Rimu, 1960, str. 503—528.

Ako rat može biti opravdan i danas, može li atomski? Što o tome Sabor? Pio XII je naučavao da upotreba atomskog oružja, ako se ne može kontrolirati, postaje u sebi nemoralna. Lako je, drugim riječima, u atomskom ratovanju prijeći mjere primjerene obrane. Ono može dovesti do uništenja protivnika i do samouništenja. Ako se tom oružju ne mogu staviti granice, njegova je upotreba nemoralna, ona je kriminalna akcija protiv Boga i protiv čovječanstva.

Sabor je najprije iznio svoje gledište na metodologiju toga životnog pitanja. U br. 80. poziva da se s posve novim raspoloženjem priđe proučavanju toga pitanja. Taj novi duh ili novo raspoloženje uključuje to da se ne traže mogućnosti kako i kada će biti dopušteno atomsko ratovanje, nego jednostavno da se traži način kako neće doći u pitanje ni atomski napadaj ni atomska obrana.

Sabor je išao i dalje. Učinio je znatan psihološki korak. Posjednike atomskog oružja poistovetio je s onima koji se nalaze »in occasione peccandi«. Posjedovanje atomskog oružja kao da posjednika goni da ga i upotrijebi. Stvara neku strast ratovanja, želju za rizikom. To znači da posjednici atomskog oružja automatski uzimaju na sebe veliku odgovornost.

Zbog toga teksta malo dana prije završetka Sabora gotovo je još jednom propala čitava konstitucija *Gaudium et spes*. Kardinal Spellmann s još devet otaca izrazio je žaljenje što se u tekstu, predloženom za definitivni, krije kao neka osuda ili uvreda onih koji posjeduju atomsko oružje, a ipak se osjećaju moralno prisiljenima da to oružje posjeduju. U tom posjedu nalaze upozorenje protivniku da ga odvrte od eventualnog napadaja. Ta skupina saborskih otaca argumentirala je ovako: ustvrditi da atomsko oružje samim tim što ga netko posjeduje dovodi do rata isto je tako nelogično kao i ustvrditi da zakoni i policija u nekom gradu dovode do zločina i nereda u istom gradu.

Ako uzmemo u obzir okvir situacije ili kontekst i periferijska pitanja, izgleda da je strah grupe Spellmann bio opravdan. Ali, sastavljači teksta mogu se dobro braniti. Barem s definitivnim tekstom, jer i ja nalazim u svojim bilješkama da sam na prednacrtnom od 28. V 1965. u ondašnjem broju 98. sadašnjem 80. bio učinio neke opaske u istom smislu. Lako se mogao steći dojam da Sabor želi prikazati atomsko oružje kao nešto zlo u sebi, vrijedno objektivne diskvalifikacije. Kako danas tekst stoji, nema razloga za reagiranje. Niti se posjedovanje atomskog oružja proglašuje samim tim zločinom, niti se odstupa od nauke Pija XII.⁸

U tom smislu, odmah poslije nastupa grupe Spellmann, predsjednik komisije za poglavlje o ratu, msgr Schröffer, biskup Eichstätt, i msgr

⁸ Isti, br. 2411.

⁹ *Etudes* str. 221.

Garrone, glavni izvjestitelj o tekstu, uputili su biskupskim nacionalnim konferencijama ili grupama pismo u kojemu govore kako ne odgovara istini da se u spomenutom tekstu posjedovanje atomskog oružja smatra u sebi nemoralnim. Ističu kako je tekst dobro naglasio zakonitost obrane. Doista, danas se svatko može uvjeriti o tome. U tekstu se navodi da u atomskom oružju opstoji neka pogibelj, ali da posjedovanje toga oružja »quasi occasione« praebet, gdje onaj »quasi« umanjuje snagu izražaja. Ne navodi se u tekstu da posjedovanje oružja navodi na rat, nego »impe-llere potest«, samo može, i da se prilike »aggravari minantur«, nekako kao da su prikladne da pogoršaju situaciju, ali je nužno i po sebi ne pogoršavaju kao po nekom determinizmu.

Ne vidim zašto se grupa Spellmann imala pravo tužiti, kad znam da je i Pio XII upozoravao da posjedovanje ratnog oružja stvara nepovjerenje i širi neku ratnu psihozu. Zato je isti papa pozvao na veliku odgovornost sve koji to oružje posjeduju i upozorio ih na dužnost da kontroliraju njegovu upotrebu.¹⁰ Snažnim izrazom veli Pio XII neka se kršćani sjete kako je ljubav pozvana da dokaže svoju nadmoć time što je sposobna da sakuplja oko sebe ljude, jer u tome je ona jača nego zloguka, crna ideja titanske borbe i mržnje koja razdvaja.¹¹

O UTRCI U NAORUŽANJU

O njoj raspravlja 81. broj konstitucije. U potpunom duhu Pija XII i Sabor naziva tu utrku vrlo značajnim imenom »gravissima plaga humanitatis« — vrlo teška, rak-rana čovječanstva, dok je Pio XII tu utrku nazvao »teškim ropstvom«, teškim okovima. A od njih treba osloboditi ljudski rod, da ne bi materijalna sila postala tiranskim sredstvom nasilja.¹²

Doista, utrka za naoružanjem je »gravissima plaga humanitatis«. Ta rana izjeda vrlo znatne količine novca. Ona povećava napetost duhova. Pogoduje stvaranju bijede. Sabor s punim pravom i dosljednošću poziva države da ostvare potpuno razoružanje.¹³ Razumije se, to razoružanje mora biti spontano, međusobno, obostrano, organski provedeno, progresivno ostvareno. Sabor govori »*pari passu ex conducto*« (br. 82), u istom stupnju, u isto vrijeme i po dogovoru.

Da li time dolazi u sukob gore izneseno gledište o opravdanosti obrambenog rata? Nipošto. A priori ne može se ni naoružanje proglasiti nemoralnim, kao ni defenzivni rat, pa radilo se i o atomskom oružju, jer ništa nije čovjeku preče od samoobrane. Ali, Sabor dobro naglašuje da se ne smije smatrati da je naoružanje efikasno sredstvo da se neprijatelj odvрати od napadaja, jer on se može spremati još radikalnije. Niti je istinito da je naoružanje put k miru, prema onoj »*Si vis pacem, para bellum*«. Pa ni ravnoteža koja nastaje uslijed obostranog ili višestranog naoružanja ne stvara pravi mir.

¹⁰ Pio XII br. 4336.

¹¹ Isti, br. 3848.

¹² Isti, br. 3820.

¹³ Isti, br. 4534.

Što dakle? Sabor predlaže da se poduzmu nove mjere, i to radikalne, iznutra, »ex reformato animo«. Obnoviti mentalitet, duhove. Potrebno je doista iskreno željeti mir, raditi za mir na bazi dobre volje. Knez mira, Krist, donio je mir, ali samo onima koji su »bonae voluntatis«, koji ga istinski žele i za pravi mir rade. Mir unutra i izvana. Mir pojedinca i društva.

JE LI MOGUĆ PRAVI MIR?

Ne smijemo se hraniti iluzijama. Poželjna bi bila jedna universalna vlast koja bi se efikasno brinula za sigurnost naroda i država, za pravdu i poštivanje međusobnih prava svih ljudi, svih nacija i svih država (br. 82). Te vlasti nema. Ona ostaje u željama, u dušama. Dosljedno, teško je govoriti o pravom i trajnom miru.

To nikako ne znači da se prepustimo pasivizmu. To bi bilo izdajstvo kršćanstva, izdajstvo uzvišene misije Crkve u svijetu. Bolje je ulagati snage u gradnju mira nego očekivati da sve obuzme mir uništenja i smrti. Zato Crkva ne prestaje pozivati sve i svakog pojedinca da poradi oko mira.

Znači da treba spremati takvo stanje da svaki rat bude isključen. I samo *htjeti* u tako uzvišenom poslu doista je velik zadatak, hvale vrijedan pothvat. Ne mislim reći da treba spremati stanje kada će rat prestati jer više neće biti boraca (kako bi rekao Corneille), nego da ljudi dođu do uvjerenja, do neke prave »opsesije« od ideje mira. Zato treba mijenjati duše. (Možda bi i svećenici više puta morali pripaziti na svoje brze izreke, svoje strančarske izjave te radije riječima i djelima nastupati u službi mira, jer time se brinu za Božju stvar).

Očekivalo se da će poslijeratna Evropa mrziti rat, ljubiti pod svaku cijenu mir. I da će Evropa postati nešto novo. Bolji red, zreliji, organskiji, slobodniji međusobni odnosi. Manje defekata prošlosti, manje nepovjerenja, manje nepravde itd. S punim pravom smo očekivali da prolivena krv, porušeni gradovi, podnesene patnje neće ostati bez ploda.

Ali, nada prevari mnoge. A koga ne prevari? I s nama se igra. Moramo joj otimati oružje. Nametati joj se. Vrijedno je spomenuti, usaditi u pamet put društvenog mira ocrtan od Pija XII ovako:

Prvi uvjet mira sastoji se u tome da ljudi svladaju mržnju što razdvaja narode i čovječanstvo te nađu načina da je svladaju uklanjajući sve što razdvaja, grleći sve što spaja; drugo, neka svladaju ono nepovjerenje koje truje međunarodne odnose i onemogućuje svaki pravi sporazum; zato neka se vrte na put pravde, poštivanja tuđeg prava; treće, neka svladaju onaj zlokobni princip konistoljublja i sile, kao da te crne snage stvaraju pravo; četvrto, neka pobijede onu ekonomsku nejednakost u svijetu, a neka stvaraju ekvilibrirani ekonomski i socijalni poredak; peto, neka svladaju onaj duh egoizma koji lako dovodi do toga da se gazi prava sloboda građana i suverenitet država, a neka uvode solidarnost, suradnju i bratsku koegzistenciju ili konvivenciju.¹⁴

¹⁴ Isti, br. 3747—52.

APEL ZA MIR

Lansira ga Sabor u br. 83. služi se kao nekim eshatološkim izrazima da naglasi potrebu i hitnost poduzimanja mjera. Poziva čovječanstvo neka malo bolje osluškujе i da će čuti kako se iz duša bijednika izvija glas Kristov koji prosi kruha (br. 88), pravde i ljubavi.

A na revnost bi nas morala potaknuti i ova pomisao. Veliki posjednici na zemaljskoj kugli većim dijelom su kršćani. Može li se podnositi da kršćani koji se ponose imenom i pripadnošću Kristu snose ravnodušno odgovornost za nered u svijetu te da ostanu kao »scandalum mundi«?

Saborski tekst samo je ponavljanje apela za mir Pija XII. Svim se narodima mora priznati pravo na život; treba provesti razoružanje; ustanoviti pravnu arbitražu iznad svih nacija; zaštititi prava svih naroda, pa i onih malih, kao i narodnih manjina; razviti osjećaj odgovornosti nadahnut ljubavlju za pravdom.¹⁵ To su elementi prave »magnae chartae« svjetskog mira osnovana na moralno-pravnim temeljima.

Osjeća se potreba, očekuje se da bi se osnovoao gore spomenuti međunarodni forum s odgovarajućim auktoritetom i snagom. Taj organizam bi se imao brinuti za mnoge stvari, pa i za trgovinu. Sabor traži da se radikalno izmijeni međunarodna trgovina (br. 86). Međutim, koliko god ležala velika krivnja na imućnicima, na bogatim državama, mora se priznati, govori Sabor, da se slabije razvijene zemlje moraju i same brinuti kako će iz vlastitih sredstava, vlastitom samoinicijativom podignuti životni standard, srediti ekonomska pitanja. Drugim riječima, svakoj državi treba reći: pomozite se i drugi će ti pomoći.

ZAKLJUČAK

Predočili smo ideje koje služe za suzbijanje rata i za stvaranje mira. A mir je prije svega »opus iustitiae«. To znači da mir nije jednom zauvijek kao dogotovljena stvar, statički postavljena, ne, mir moramo shvatiti dinamički, kao dijalog, kao trajno nadziranje, poduzimanje konkretnih mjera da se neprestano »dogotovljuje«.

Kršćanska »radosna vijest« traži da se mir stvara. Pavao VI posjećuje UN, zauzima se za sređivanje ratnog stanja u Vijetnamu, pomaže potrebne itd. A ikome zna da mir dolazi od nebeskog Oca, koji je Bog mira. Zato poziva vjernike da uzmu oružje molitve, a da rade pod vodstvom ljubavi.

Te dvije snage, snage molitve i ljubavi, dolaze od Boga. One su kao zračenje kršćanske duše. One prave, autentične. I ta duša stvara i oko sebe mir. Preko mira promiče i pun život. »Došao sam da imadu život i da ga imadu u izobilju« (Iv 10, 10). I onaj naravni i onaj nadnaravni. Život, a ne opće rasulo.¹⁷

¹⁵ Isti, br. 3819 i slijed.

¹⁶ *Etudes*, str. 256.

¹⁷ Pio XII, br. 4336.

Znam da su riječi svih nas slabe. Znam da naše dobre želje ne dopiru dokle bismo mi željeli da dopru. Ali vjerujemo u moć molitve, koja uz nastojanje svakog pojedinca može prenositi brda. Zato živimo u nadi. To je eminentno kršćanska krepost.

»Erudimini« — naučite se! moramo reći svakom čovjeku, i svim ljudima. Sjetite se epohe strahota, smrti i uništenja. Neka vas barem taj strah nauči. Strah kao jeka boli prečesto vrlo moćno poučava. Uspješnije nego radost i uspjeh.¹⁸

Bog daje uspjeh našim nastojanjima, vrijednost našim molitvama, ostvarenje našim željama. Na njega i računajmo. Božji smo.

Dr JORDAN KUNIČIĆ, O. P. Mag. Theol.

¹⁸ Isti, br. 3745.